

स्वनिगः

नं ३

११०४

ल्याः २

सम्पादक
दीपक नरसिंह श्रेष्ठ

सह-सम्पादक
टेक बहादुर सिकर्मी लक्ष्मी मान महर्जन

व्यवस्थापक
मदन जोशी

सह-व्यवस्थापक
उज्ज्वल सिंह

पिकाकः
स्वनिगः साहित्य पाला,
नेपाल कमसं क्याम्पस, मीन भवन, ये ।

धाकूः-
मण्डिन्द्र प्रिन्टिङ्ग प्रेस
इखाछे, धानभन्ज्याः, यल, फोन ल्या ५-२१५०५

अर्थ परिवर्तनया दिशा

— भूषण प्रसाद श्रेष्ठ

मनूया आवश्यकता कथं भाय् दया वःगु खः । उकिं मनूया आवश्यकता कथं हे भाय् ब्वलना वनीगु स्वाभाविक खः । भाय्या आधार खँवः (शब्द) व उकिया अर्थ खः । अर्थ मदुगु आखः पुचःयात खँवः धाये फइमखु । उकिं 'खँवः' घकाः धायेवं उकिया खास अर्थ दयेहे माः । अर्थ थुइके मफुगु खँवःया मू दइ मखु ।

भाय् ब्वलनीगुया अर्थ भासय् खँवःया अर्थ ई ल्वयेक क्वःजीगु वा पाना वनीगु जुइ । मनूया जःखःया वातावरण पाना वनेवं मनूया चेतना नं पाना वनी । थु-कथं पाना वनीगु भौतिक व मानसिक अवस्थाय् मनुखं भाय्यात नं पाका यंकी । थथे मजुल धाःसा मनुखं न्हून्हगु खँ थम्हं नं थुइके फइमखु, करपिन्त नं ध्वःथुइका बी फइमखु । थ्वहे कथंया आवश्यकतां यांनाः छुं नं भासय् खँवःया अर्थ पाना वनीगु खः । गुगु गुगु खँवःया अर्थ ईलिसे लिसे पाना मवसां उकिं पिज्वइगु अर्थ चकना वंगु (अर्थ विस्तार जुया वंगु) नं खनेदु । [थथे ई पाना वलिसे खँवःया अर्थ पानावःगु खनेदुसां छुं नं भाषाया छगूछगू दत्तले खँवःया अर्थ लिपा वनाः पायेहे माः धयागु मदु ।] खँवःया अर्थ चकनावंगुया दसुया निंति नेपाली, नेपाल भाषा व हिन्दी भाषाय् संस्कृत भासं वयाच्चंगु छगू खँवः 'आकाशवाणी' यात काये । रामायणयः च्वमि तुलसीदासया इलय् थ्व खँवःया अर्थ 'देववाणी' खः, तर थौकन्ह्य् थ्व खँवःया अर्थ नेपाली व नेपाल भाषाय् 'तार' (Telegram) खःसा हिन्दी भाषाय्

★ 'रेडियो' (अल ईण्डिया रेडियो) खः । थथेहे नेपाल भाषाया 'गामाः' खँवःया अर्थ 'गामय् च्वम्ह मनू' खः, तर थौकन्ह्य् दहे 'गामाः' या अर्थ चकनाः 'असःय' अले 'मूर्ख' नं जुवल ।

गुगुं खँवलं न्हापां विशेष अर्थ जक थुइकी । लिपा व खँवः ज्यला वल्लिसे तःता अर्थ पिज्वया वइ । अथेहे खँवः ज्यलाः तःता अर्थय् छ्यलेगु याये धुंकूगु खँवःयात हाकन छता जक बा सीमित विशेष अर्थय् छ्यलेगु नं याना हः । अझ न्हापा छता वा तःता अर्थय् ज्यलाच्चंगु खँवःयात वहे अर्थय् मछ्यसे मेगुहे अर्थय् छ्यलेगु नं जुगु दु । भाय्या थ्व पहः मदिक ब्वलना वयाच्चंगु दु । भाषाया थुज्वःगु पहःया अध्ययन भाषा विज्ञान अन्तर्गत अर्थ विज्ञानया आधारय् भाषा शास्त्रीत पाखें जुया वयाच्चंगु दु ।

भाषा शास्त्रीतय् धापूकथं खँवःया अर्थ परिवर्तन स्वकथं जुइफु ।
 (१) खँवःया अर्थ चकना वनाः वा न्यना वनाः (२) खँवःया अर्थ कय्कुना वनाः
 (३) खँवःया अर्थ हे पाना वनाः । थ्व बिचाः न्हापां फ्रान्सया भाषाशास्त्री भाजु श्रीलं न्हयथना दीगु खः । वय्कःया थ्व बिचाः प्रति उप्पः धयार्थे भाषाशास्त्री-तय् सहमति दु ।

१. अर्थ चकना (अर्थ विस्तार) : अर्थ चकनेया मतलव छुं नं खँवःया अर्थ खास छगू लागां पिहाँ वनेगु खः, अर्थात् गुगुं छगू खँवःया अर्थ न्हापा छगू जक वा सीमित जुयाच्चंगुली लिपा वनाः उकिया अर्थ अप्वः दया वनेगु वा न्यना वनेगु खः । उगु खँवः गुगु भाय्या खः वहे भासय् बा मेगु भाषय् वनाः थथे अर्थ चकना वनेगु जुइफु । पुलांगु भाय्लिसे स्वापू त्वःफिनाः पुलांगु खँवःया अर्थ बाँलाक ध्वा मथुया वनेव उगु खँवःयात मेमेगु नं अर्थय् छ्यला विलकि नं खँवःया अर्थ न्यना

★ तिबारी, भोजानाथः भाषा विज्ञान । किताव महल, इलाहाबाद । सिन्यागूगु संस्करण । पौल्याः २०३ ।

वनेगु वा चकना वनेगु जू । थथेहे हाकनं छगु भासं मेगु भासय् अनुवाद जुइबलय् पाय्छिगु खँवः लुइके मफयाः ज्वःलाः थें च्वंगु खँवः छचला वनेव नं गुगुं भासय् खँवःया अर्थ न्यना वं । थ्व फुक्क कथं खँवःया अर्थ न्यनावंगुया दसु छगू निगू न्हयब्वये :-

नेपाल भाषाया छगू खँवः 'लसकुस' या अर्थ न्हापा 'न्ह्या भमचायात छे'या मूलुखाय् सांस्कृतिक विधि व्यवहार यानाः दुत कायेगु' खः । थ्व अर्थय् आः नं 'लसकुस' खँवः ज्यलाच्चंगु दनि । तर थौंन्हय वयाः 'लसकुस' या अर्थ चकना वनाः न्ह्याहासित न्ह्याथाय् स्वागत याःसां 'लसकुस' धायेगु चलन जुया-वःगु दु । थुकथं 'स्वागत भाषण' यात 'लसकुस न्वचु' धायेगु व 'स्वागत गान' यात 'लसकुस म्ये' धायेगु चलन नेपाल भाषा ख्यलय तसकं ज्यले धुंकूगु दु । थथेहे इहिपाःभ्वय् व मेमेगु सभा-समारोहय् नं स्वागतमया अर्थय् 'लसकुस' खँवः छचलाहःगु खने दु । थुकथं न्हापा भमचा दुकायेबलय् जक छचलीगु 'लसकुस' आः वयाः फुकसितं स्वागतमया अर्थय् 'लसकुस' धाइगु जूगुलि थ्व खँवःया अर्थ चकनावंगु जुल । विशेष अर्थ दुगु खँवः सामान्य खँवः जुयावंगुया थ्व छगू बांलाःगू दसु खः । थथेहे बाजं खलः, घिमे खलः, बांसुरी खलः धायेबलय् बाजं थाईपिं, घिमे थाईपिं व बांसुरी पुइपिनि पुचः (खलः) खः थें 'पँय्ताः खलः' या अर्थ 'पँय्ताः बाजा पुइपिनि खलः' खः । नेवाःतय् विशेष विशेष धार्मिक सांस्कृतिक जात्राय् पँय्ताः बाजा पुइपिनि खलः दबलय् लिपा रदनीगु खः । थ्व 'पँय्ताः खलः' या अर्थ नं चकना वनाः आः 'गुगुं नं थासय् वा कार्यक्रमय् लिबावक वइ पित्त' पँय्ताः खलः धायेगु जूवन ।

छगू भासं मेगु भासय् वनाः खँवःया अर्थ चकनावंगुया दसु कथं अंग्रेजी भाय्या 'Miss' खँवःयात कायेफु । अंग्रेजी भासय् थ्व 'Miss' खँवःया अर्थ 'इहिपाः मज्जुनिह्य मय्जु' खः । नेपालय् वहे 'Miss' खँवःया अर्थ चकना 'स्कूल, क्याम्पसय् ब्वंकीह्य गुरुमां' नं जूवन ।

पुलांगु भाय्लिसे स्वापू त्वःफिनाः खँवःया अर्थ न्यनावंगुया दसु कथं नेपाल भाषाया 'खा' खँवः न्ह्यथने छि । पुलांगु नेपाल भाषाय् 'खा' या अर्थ 'छे' दुनेया विशेष नाप' खः । श्व अर्थ मथुया वनाः आः 'खा' धायेबल्य् 'छे'या संख्यावाचक विशेषण' व 'छे'या आयतन' जूवंगु दु । छखा, निखा व तःखा, चीखा छे' धायेबल्य् 'छे'या नाप विशेष मथुसे छे'या ल्याः व छे'या धं थुयाच्चंगु दु । थथेहे 'थकालि' व 'न्वकु' या अर्थ पुलांगु नेपाल भाषाय् 'थंजि-क्वजि' कथं विशेष सांस्कृति स्वापू ध्वथुयाच्चंगुली आः वयाः सामान्य कथं 'अध्यक्ष-उपाध्यक्ष' वा 'सभापति-उप-सभापति' अर्थय् नं ज्यलाच्चंगु दु ।

छगू भासं मेगु भासय् अनुवाद जुइबल्य् पाय्छिगु खँवः मदयाः ज्वः लाः थें च्वंगु खँवः छचलाः अर्थ चकनावंगुया दसु कथं नेपाल भाषाया 'पौ' (पति) खँवःयात कायेफु । ह्लापां पौया अर्थ 'भव्या पौ, सफूया पौ' कथं जक थुयाच्चंगु खः । लिपा चिट्ठी पत्रया अनुवाद जूबल्य् श्वहे पौ ज्यल व श्वयां लिपा पत्र-पत्रिका-या अनुवाद जूबल्य् नं मेगु खँवः मदयाः श्वहे खँवः छचले माल । थुकथं 'पौ' खँवःया अर्थ चकनाः 'भव्य पौ, ब्वनापौ, चिट्ठीया पौ व पत्र-पत्रिकाया अर्थय् ह्लिपौ (दैनिक पत्रिका), वाःपौ (साप्ताहिक पत्रिका), लय्पौ (मासिक पत्रिका), देपौ (वार्षिक पत्रिका), आदि जूवःगु दु ।

थुकथं खँवःया अर्थ चकनावनीगु खँय् (सुं नं मनू तसकं भिह्य वा मभिह्य जूसा) ब्यक्तिवाचक संज्ञाया अर्थ नं चकना वं । गथेः रावण, हिटलर, कंस, शकुनी' आदि खँवःया छचला (प्रयोग) इमिगु पहः (प्रवृत्ति) दुपि सकसितं याः । थथेहे मनू धयापि राम थें, बुद्ध थें, सीता थें जुइमाः । धकाः धाःगु नं 'इमि प्रवृत्तिनाप ज्वः लायेमाः' धाःगु खः । छह्य पौराणिक पात्र 'कुम्भकर्ण' खुलातक छनीह्य जूगुलि उकिया अर्थ तब्या जुयाः 'अध्वः छनीपि' वा 'ह्यःगुलु' तय्त नं 'कुम्भकर्ण' धायेगु जूवन । पशुपंछीया विशेष गुण-अवगुणया आधारय् अर्थ चकनावंगुया छगू-निगू दसु कां गधा = मूर्ख, चिकंलापा = निखें ल्यूह्य, ध्वं = चंख, क्वः व ब्व = हाकु

व तुयू आदि न्ह्यथने बहः जू ।

अर्थ चकनावंगुया मेगु छुं दसु काये:- संस्कृत भाष्या छगू खँवः 'प्रवीण' या अर्थ 'विणा थायेगुली ग्यंह' खः, तर झीसं थौंकल्लय् 'गुगुं नं ज्याय् ग्यंह मनू' यात 'प्रवीण' धयाच्चवना । थुकथं हे नेपाली व हिन्दी भासय् थौंकल्लय् ज्यलाच्चवंगु खँवः 'तेल' संस्कृत भाषाया खँवः खः, अले संस्कृत भासय् 'तेलया (हाम्बःया) ति' जूगुलि 'तेल' धाःगु खः वा हाम्बःति हे जक चिकं खः । तर थौंकल्लय् वयाः नेपालीइ जक मखु हिन्दी भासय् नं चिकंया (तेलया) अर्थ हाम्बःति जक मखु । तूया ति, वरांया ति, नईक्याःया ति, मुस्याया ति, आदि नं चिकं दयेकूगुलि थ्व फुकंया तियात नं ~~चिकं~~ हे धाः । अंग्रेजी खँवः 'Attest' या अर्थ ह्यापा 'गुगुं खँ सत्य खः धायेगु, प्रमाण बीगु, पाः फयेके बीगु, साछि चवनेगु' जुयाच्चवंगुली थौंकल्लय् वयाः उकिया अर्थ चकनाः 'सैनिक सेवाम् नां दुतिकेगु' नं जूवःगु दु । सँय् भाष्या 'लामा' खँवःया अर्थ 'बौद्ध पुरोहित' व 'धर्म गुरु' खः । नेपालय् थ्वहे 'लामा खँवःया अर्थ चकनाः 'तामाङ, शेर्पा' आदि बौद्ध धर्मावलम्बीत' जूवन । खँवःया अर्थ परिवर्तनया लँय् थुकथं अर्थ चकना वनाच्चवंगु खनेदुसां तबि टकर नां दुह्य छह्य भाषाविद्या धापू कथं खँवःया अर्थ चकना वनी मखु (बिस्तार जुया वनी मखु) ।

२. अर्थ कयकुना (अर्थ संकोच):- अर्थ कयकुनेया मतलब छुं नं खँवःया ह्यापा गुलि अर्थ दुगु खः उलि मदया वनेगु खः । ह्यापा तःता अर्थ ध्वाथुइकीगु खँवलं लिपा छगू जक अर्थ वा सीमित अर्थ जक ध्वाथुइकीगु जुलकि अर्थ कय-कुंगु (संकोच) जुल । थथे जुइगुया कारण तःता अर्थ दुगु खँवः छता छक अर्थय् अप्वः ज्यलीगुलि न्हगु खँवलं बांलाक अर्थ ध्वा थुइगुलि, पुलांगु भायल्लिसे स्वापू त्वःफिनाः पुलांगु खँवःया अर्थ मथुया वनीगुलि, छगू भासं मेग् भासय् खँवः दुहां वनीबलय् व भासय् उगु खँवलं कयच्यानाच्चवंगु मुक्कं अर्थ ज्वना मवनीगुलि नं खः । थथे थो थो कारणं खँवःया अर्थ कयकुनावंगु छगू-निगू दसु

नेपाल भाषाय् 'बि' या अर्थ 'घिस्य जुया: न्याइपि कीत' फुक्कं ख:, तर थौंकल्लय् थ्व खँव:या अर्थ कय्कुना: 'ताहा: वा सर्पयात' जक 'बि' धाइगु जुया-वल । थथेहे न्हापा ल्लापांगु ज्या दक्कयात 'न्याथु' धाइगुली आ: वया: अर्थ कय्-कुना: 'न्याथु' खँव:या अर्थ 'भा:तया ल्लापांह कला:' जक जूवल । 'खा' खँवलं ल्लापा 'त:ता जातया झंग:पंछी' तय्त ध्वाथुइक् । गथे:- ह्याखा, भुलूखा, स्वांखा, क्वल:खा, आदि आ:तक दनि, तर 'खा' जक धायेबलय् थौंकल्लय् 'दंग: वा माखा' जक ध्वाथुइकाच्चंगु दु । छता जक अर्थय् खँव: अप्व: ज्यला: अर्थ कय्कुना वंगुया थ्व छगू दसु ख: ।

'नस्वा:' खँवलं 'बांला:गु बास' फुक्कयात ध्वाथुइके फु । लिपां 'अत्तर' खँव: झोगु भासय् दुहां व:बलय् थ्वहे अप्व: ज्यला वन अले 'नस्वा:' खँव: छता जडीबूटीया अर्थ ध्वाथुइकी कथं जक लिकुना वन । आ: 'नस्वा:' धायेबलय् 'अत्तर' ध्वामथू, 'अत्तर या बास' जक ध्वाथू । 'ल:' खँवलं फुक्क कथंया ल: धयागु अर्थ ब्यू, तर नेपाल भाषाय् 'जल' खँव: 'पवित्रगु ल: वा छ:या द्रसाद' कथंया ल:या अर्थ ज्वना: दुहां वयेव 'ल:' खँव या अर्थ 'सामान्य ल:' जक जूवन । थुकथं न्हू दुहांव:गु खँव: ज्यला: उकि विशेष अर्थ ध्वाथुइका व्यंगुलि 'नस्वा:' व 'ल:' या अर्थ कय्कुना वन । थुकथं हे 'नां' व 'नांचा' धायेबलय् 'लखय् न्याइगु गुगुं नं ख: (यान, वाहन)' यात ध्वाथुइके फुगुली 'जहाज, पनडुब्बी' आदि न्हूगु खँव-दुहां वया आ: 'नांचा' जक मखु 'नां' खँवलं नं चिचोग्व:गु डुंगायात सिबय् ध्वा-थुइके मफयावंगु दु ।

पुलांगु भाय्लिसे स्वापू त्व:फिना: अर्थ कय्कुनावंगुया छगू निगू दसु काये-नेपाल भाषाय् 'आल' या अर्थ 'आकाश, सर्ग: ख: । पुलांगु भाय्लिसे स्वापू त्वा:दला वनेव अर्थात् पुलांगु वाडमय ब्वनेगु मजुया वनेव 'आल' खँव:या अर्थ मथुया वन, तर सांस्कृतिक, परम्परा कथं 'आलमत' च्याकेगु धा:सा ल्यना-

चवंगुलि मतलिसे हना खँवल्य जक 'आल' खँवः ल्यनाचवन । थुकथं 'सर्गत्य' यखायाः (पँथ्य यखायाः) च्याकेगु मत' या अर्थ्य 'आलमत' ध्वाथुसां 'सर्गः' या अर्थ्य 'आल' ध्वामथुया वत । थौकल्ल्य हाकनं 'सर्गः' या अर्थ्य 'आल' खँवः साहित्य्य छ्यलेगु यानाहःगु खनेदु । 'हायेम्बः पाहां' हना खँवल्य दूगु 'हाये' खँवःया अर्थ 'सःते, इवने' खः । थ्व नं अर्थ मथुया वनाः लिकुनावंगु खः ।

'छत्र' खँवःया अर्थ संस्कृत भास्य 'फुक्क कथंया कुसा' जूसां नेपाल भाषाय् थुकिया अर्थ कयकुनाः 'द्यःयात कुइकीगु कुसा' जक जूवःगु दु । अंग्रेजी भाष्या 'Mastar' खँवःया अर्थ 'अधिकार सम्पन्नह्य मनू, मालिक, जहाजया कप्तान, छँया नायोः, शिक्षक' आदि जूसां नेपाली व नेपाल भाषाय् थ्व खँवः दुहांवः-बलय् 'शिक्षक' छता जक अर्थ जुयाचवंगु दु । थुकथं छगू भासं मेगु भास्य वयाः नं खँवःया अर्थ कयकुनाचवंगु दु ।

'गः चाःहुलेगु' या अर्थ न्ह्यागु थाय्या गः नं चाःहुलेगु जुइमाःगु, खः तर थेंय स्वयम्भूया गः चाहुलेगु थुलि प्रचलित जुल कि 'गःचाःहुलेगु' धालकि हे 'स्वयम्भूया गः चाःहुलेगु' जुयावन ।

थुकथं हे अंग्रेजी भाषाय् 'Hound' या अर्थ ल्लापा ल्लापा 'खिचा' खः, तर थौकल्ल्य 'छगू जातया खिचा वा शिकारी खिचा' यात जक 'Hound' धाइगु जुल । संस्कृत भाषाया खँवः 'पंकज' या अर्थ 'पंक्य' (ध्याचल्य) बुइगु फुक्कं जुइमाःगुली थौकल्ल्य केवल 'पत्यस्वां' छता जक जुयाचवन । थुकथं हे नेपाल भाषा, नेपाली, हिन्दी व मेमेगु भास्य अर्थ कयकुनाः ज्यलाचवंगु संस्कृत भाषाया छगू खँवः 'विद्यार्थी' यात कायेफु । संस्कृत भाषाय्, गुरु शिक्षण संस्थाय् ब्वनाचवंह्य जुइमा वा मजुइमा 'विद्या' या 'अर्थी' सकलें 'विद्यार्थी' खः, तर झीसं 'गुगुं शिक्षण संस्थाय् ब्वना चवंह्ये' सित जक विद्यार्थी धयाचवना ।

थुकथं खँवः छगू जक अर्थ्य अप्वः ज्यलाः उकिया मेगु अर्थ कयकुनावंगुया थ्व छुं दसु जुल ।

३. अर्थ पाना (अथविश):— भाव- साहचर्यया कारणं गुबलें गुबलें

गुगुं खँवःया मू अर्थया (खास अर्थया) नापनापं गौणगु अर्थ नं पिदने फु ।
थुकथं जुजुं छन्हू वनाः खँवःया मू अर्थ तनाः गौण अर्थय् जक व खँवः
ज्यलेफु । थथे जुइबलय् व खँवःया अर्थ ह्लापा स्वयाः बांलाःगु नं जुइफु ।
खँवःया न्हूगु अर्थ ज्यज्यं वनाः व न्हूगु अर्थ प्रति समाजया मान्यता दयेवं अर्थया
निर्ति सर्वसम्मत् रूपं ज्यला वनी । ह्लापां खँवःया मू अर्थ लिसेलिसें न्हूगु अर्थ
नं ज्यला वनी, तर लिपा बुलुहुं बुलुहुं मू अर्थ कि बांमलाः तायाः वा छ्यले
मछिनाः थाति लाना वनी । थुकथं छुं खँवःया मू अर्थ तनाः उकिया थासय् गौण
अर्थया लागि उगु खँवः छ्यलेगु वा उगु खँवःया न्हूगु अर्थ पिज्वइगुयात 'अर्थ
पाना' धाइ ।

नेपाल भाषाय् 'सनां' खँवःया मू अर्थ 'स्नान वा भ्वाः लहुइगु' खः तर थ्व
खँवःया अर्थ 'भ्वाः लहुइगु' या ल्यूल्य 'स्वाः सिलेगु' नं जुजुं थौंकल्लय् वयाः थुकिया
अर्थ 'स्वाः सिलेगु' जक जूवल । थथेहे संस्कृत भाषायां छगू खँवः 'असुर' या
अर्थ ह्लापा 'देव योनीड ब्रूिप' सकलें खः, तर थौंकल्लय् वयाः 'दानव' जक
जूवल । संस्कृत भाषाया हे छगू खँवः 'तटस्थ' या अर्थ 'तटय् च्वंगु' जुइमाःगुली
अर्थ पानाः थौंकल्लय् 'सुयां पँमलीह' जूवल ।

नेपाल भाषाया खँवः 'म्वाय्' या अर्थ ह्लापा केरा खः, तर 'म्वाय न'
धकाः बांमलाःगु अर्थय् 'म्वाय्' खँवः ज्यलावंलिसे 'म्वाय्' खँवः 'केरा' या अर्थय्
छ्यले बांमलानाः उकिया मू अर्थ हे त्वःमना वं थें जूगु दु ।

थी थी कझं खँवःया अर्थ पानावंगुया छुं मेगु दसु न्ह्यब्वये—

'घरपति' या अर्थ 'छेथुवाः' खः, तर थौंकल्लय् 'छे' बालं बीम्हे' सित जक
'घरपति' धाइगु जुयावन । 'सायाः' अर्थ 'साया जात्रा' खः, तर आः 'सोपिनि
नामं गुंपुल्लिबलय् देय् चाः ह्वइपि मनूतय् जात्रा' जूगु दु । अंग्रेजी भाय्या खँवः

‘comrade’ या अर्थ ‘सहयोगी, ‘पासा’ व विशेष याना: ‘छगू हे ज्याया सह-
भागी’ ख: , तर थौंकल्लय् थुकिया अर्थ ‘छह्य कम्पूनिष्टं मेह्य कम्पूनिष्टयात पासा
कथं याइगु सम्बोधन’ व ‘कम्पूनिष्ट नेतातय् नांया न्ह्य: ने विशेषण कथं च्वनीगु
खँव:’ जूगु दु । थथेहे ‘meat’ खँव: या अर्थ ल्लापा ‘खाद्य वस्तु’ ख: (sweat-
meat खँवल्य् च्वंगु meat खँवलं आ: नं थ्वहे अर्थ कनि), तर थौंकल्लय्
‘ला’ जक जूवल । संस्कृत भाषाया खँव: ‘राजकुल’ या अर्थ ‘जुजुपिनि कुल’ वा
‘शासक परिवार’ ख: , तर थौंकल्लय् थुकिया अर्थ पाना: ‘राजदरवार’ जूवल ।

थुकथं खँव: या अर्थ पाइगु स्वकथं जुइफुसां खास स्वकथं खँव: या अर्थ
पाइगु खँय् भाषाविदतय् बिचा: ज्व: ला: गु खनेदु । खँव: या अर्थ स्वकथं पाइगु
थुकथं खनेदु ।

क) अर्थापकर्षः— अर्थापकर्षया मतलब बांला: गु खँव: या अर्थ बांमला: गु
अर्थ जूवनीगु ख: । दसुया निंति नेपाल भाषाया ‘भंग:’ खँव: काये । नेपाल
भाषाय् ‘भंग:’ या अर्थ ‘प्वा:’ ख: , तर थौंकल्लय् ‘मचा प्वाथय् दुह्य मिसाया प्वा:’
यात जक ‘भंग:’ धायेगु जुइधुकल । थथेहे ‘जात्रा न्यायेके’ या अर्थ ‘जात्रा हने’
ख: सां थुकिया अर्थ थौंकल्लय् ‘बेइज्जत याये’ नं जूवल । ‘बाउचा’ या अर्थ ‘ची-
धिक: ह्य मिजंमचा’ ख: सां थौंकल्लय् थुकिया अर्थ ‘कला: खना: ग्या: ह्य’ वा
‘कला: या न्ह्य: ने थ: गु पौरुष क्यने मफुह्य’ जूवंगु दु । ‘ल्ला: ता: हाक: याये’ या
अर्थ ‘थम्हं तुं काये: गु’ जुइमा: गुली ‘खुया कायेगु’ जूव: गु नं अर्थापकर्ष जूगु ख: ।

ख) अर्थोत्कर्षः— अर्थोत्कर्षया मतलब खँव: या अर्थ पाना ववं ल्लापाया
सिबय् बांला: गु अर्थ पिज्वइगु वा अर्थया उन्नति जुइगु ख: । नेपाल भाषा व
नेपालीइ नं ‘खुं’ व ‘लुच्चा’ खँव: या अर्थ धात्थेया हे खुं व लुच्चा जक मंजुसें
मस्तय्त (खास याना: अति चीधिक: पित्त) न्वाना: ‘धत् खुं’, ‘धत् लुच्चा’ धायेबलय्
‘हिसि दुह्य’, ‘मचायाके सिबय् अप्व: गुण दुह्य’ जू व: । थुकथं हे संस्कृत भाषाया

‘साहस’ खँवःया अर्थ ह्लापा ह्लापा ‘लूट, हत्या, खुँज्या, ब्यभिचार’ आदि खः, तर थौंकल्लय् थ्व खँवःया अर्थ ‘हिम्मत’ जूवल । थथेहे संस्कृत भासं तद्भव खँवःया रूप्य नेपाल भाषाय् दुहांवःगु खँवः ‘कापः’ (संस्कृतः कर्पट) या अर्थ ‘भ्वाथः’ खः, तर थौंकल्लय् ‘बांलाःगु वस्त्र’ धाक्व ‘कापः’ जगु नं अर्थोत्कर्ष जूगु खः ।

ग) सूक्ष्मता- स्थूलता:- खँवःया अर्थ पापां गबलें गबलें सूक्ष्मं स्थूल अले स्थूलं सूक्ष्म जू वं । थुकथं जुइगु अर्थादेश नितान्तिया दुः- i) सूक्ष्मीकरण ii) स्थूलीकरण ।

i) सूक्ष्मीकरण:- ‘मिखाया धू’या अर्थ ‘मिखाय् दुहांवंगु धू’ मजुसे ‘स्वयेहे मयःह्य मनू’ खः । ‘लाखय्- बाज’ धयागु नं बाजं नां वा बाजं मखसे ‘लाखय् प्याखं हुइकीबलय् थाइगु बाजंया बोल’ खः । थथेहे ‘हापु चूलाकेगु’ व ‘छयनय् छुं मजुइकेगु’ या अर्थ नं ‘जा चूलाकेगु’ व ‘छयनय् छुं मजुइकेगु’ मजुसे ‘जीविका हनेगु’ व ‘थःगु पदयात बांमलाइकथं ज्या मयायेगु’ खः । थुकथं स्थूलतां सूक्ष्मतापाखे वनाः नं खँवःया अर्थ याना वं ।

ii) स्थूलीकरण:- ‘चाकु’ खँवःया अर्थ ‘छगू सवा’ खः, तर थुकिया अर्थ सूक्ष्मतां स्थूलतापाखे वयाः ‘छता चाकुगु बस्तु’ जूवल । ‘घासा’ खँवःया अर्थ ‘त्वसा जुइफुगु नसा ज्वलं’ फुक्क खः, तर थौंकल्लय् ‘बूबः’ जक जूवल । थुकथंहे ‘पुराण’ खँवःया अर्थ ‘पुलांग’ मजुसे ‘पुराण सफू’ जूगु नं सूक्ष्मतां स्थूलतापाखे वयाः खँवःया अर्थ पाःवःगु खः ।

चवय् न्हाथनाकथं छुं नं खँवःया अर्थ पाइबलय् (अर्थ चकनाः, अर्थ कय्-कुनाः वा अर्थ हे पाना वनाः) अर्थ चकनेया मतलब अर्थ पायेगु, अर्थ कय्कुने-गुया मतलब नं अर्थ पायेगु अले अर्थ पायेया मतलब अर्थ कय्कुने वा चकने

नं जुइफु । दसुया निति 'हलू', 'मिसा', 'क्वा' व 'चाकुमरि' खँवःयात काये ।
 चवय् न्ह्यथनागु खँवःया अर्थ छसोकथं 'छता जिया मसला', 'कलाः', 'घासाता'
 (परिकारया नां), व 'हलुवाई मरि' खः, तर थौंकल्लय् वयाः हलू = न्ह्याह्मनापं
 मिलय् जुइह्य (सिद्धान्तहीनह्य), मिसा = मिसा जाति, क्वाः = पाउँक्वाः, फसिक्वाः,
 लाक्वाः, आदि, व चाकुमरि = चाकु सवाः वःगु मरि जक जूवल ।

थुकथं अर्थ परिवर्तनया दिशाय् अर्थ चकना (अर्थ विस्तार), अर्थ कय-
 कुना (अर्थ संकोच), व अर्थ पाना (अर्थदिश) भाषा बिकासया छगू मू दिश
 जुयाच्चंगु खनेदु ।

लुमंका दिसँ ! लुमंका दिसँ !! लुमंका दिसँ !!!

थःगु देःया कलात्मक हस्तकलां जाःगु इयाः, तिकिइयाः,

चौकोस, खापा, वेठक कोठाय् ब्वय्त ल्वःगु यैपुसे

च्वंगु वालप्लेट, टेवलल्याम्प, कफि टेवल,

उकीया नापं उपहार वीत पाय्छिगु

सामान त माल धासा

जिमित लुमंका दिसँ

पूर्ण ऊड काभिङ्ग इण्डष्ट्रिज

पा. औ. क्षे.

लगनख्यः फो. नं. २१४३४